

Pytania i odpowiedzi z webinaru „Zasada „Do No Significant Harm” (DNSH) w projektach przyrodniczych i zielonych zamówieniach publicznych – obowiązki, przykłady i dobre praktyki” 21.07.2025

1. Czy zasady DNSH i ich omówienie znajdują się na stronie Punktu? DNSH na stronie Punktu dla Przyrody: <https://punktdlaprzyrody.lasy.gov.pl/dokumenty-programowe/stosowanie-zasady-nieczynienia-powaznych-szkod-zasada-dnsh/>

Tak, zasady DNSH oraz ich omówienie, w tym materiały programowe, znajdują się na stronie Punktu dla Przyrody pod wskazanym adresem. Jest to jedno z wielu źródeł, z których mogą Państwo korzystać w celu pogłębienia wiedzy i weryfikacji informacji.

2. Czy podczas kontroli będzie sprawdzana taka sprawa śmieci - z Pana przykładu? tzn ten rozdział na frakcje? przez wykonawcę budowy

Tak, absolutnie. W kontekście zasady DNSH, kwestia gospodarki odpadami, w tym ich segregacji na frakcje przez wykonawcę budowy, będzie szczegółowo sprawdzana podczas kontroli projektu. Jest to bezpośrednio związane z **celem środowiskowym "Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym"**. W przypadku termomodernizacji, jak w naszym przykładzie, wymagane jest zarządzanie odpadami budowlanymi, co obejmuje selektywną zbiórkę, recykling i ponowne wykorzystanie. Dowody, takie jak umowy z firmami recyklingowymi i karty przekazania odpadów, mogą być analizowane.

3. Niektóre Instytucje Zarządzające bardzo szczegółowo kontrolują zamówienia publiczne pod kątem ograniczania konkurencji - zastanawiam się czy warunek, o którym Pan wspominał, używania przez wykonawcę pojazdów z napędem elektrycznym nie spotka się z zarzutem ograniczania konkurencji, jako, że pojazdy te nie są póki co powszechnie używane... Czy można domniemywać, że zasada DNSH jest ponad zasadą nieograniczania konkurencji?

To bardzo trafne pytanie, które dotyka sedna wyzwań w praktycznym stosowaniu DNSH. Zasada DNSH jest obowiązkową zasadą horyzontalną dla funduszy UE, co oznacza, że projekty muszą jej przestrzegać. Jednocześnie, Prawo Zamówień Publicznych oraz wytyczne wymagają zachowania uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców. DNSH nie jest "ponad" zasadą nieograniczania konkurencji; wymaga znalezienia równowagi i proporcjonalności. Wymogi środowiskowe muszą być proporcjonalne do przedmiotu zamówienia i zapewniać konkurencję. Wprowadzenie bezwzględnego warunku użycia wyłącznie pojazdów elektrycznych w sytuacji, gdy rynek nie jest na to gotowy, a dostępność takich pojazdów jest ograniczona, może zostać uznane za nieproporcjonalne i ograniczające konkurencję. Zamiast sztywnego warunku, rekomenduje się stosowanie:

- Kryteriów oceny ofert: Można przyznać dodatkowe punkty ofertom, które proponują użycie pojazdów elektrycznych lub pojazdów o niższej emisji. To stymuluje rynek, ale nie wyklucza firm, które nie dysponują takimi pojazdami.
- Wymagań wydajnościowych: Określenie maksymalnych limitów emisji (np. norm Euro VI dla silników spalinowych), zamiast wskazywania konkretnego typu napędu.
- Uzasadnienia rynkowego: Jeśli zdecydują się Państwo na bardziej restrykcyjne wymagania, musicie

być gotowi uzasadnić je analizą rynku, pokazując, że istnieją wykonawcy, którzy są w stanie spełnić te wymogi bez nieuzasadnionego ograniczania konkurencji.

4. Czy audyty rozbiórkowe są wymagane przy projektach inwestycyjnych?

Termin "audyt rozbiórkowy" nie jest bezpośrednio wymieniony jako obowiązkowy w przedstawionych materiałach. Jednakże, zasada "Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym" wymaga zarządzania odpadami budowlanymi i rozbiórkowymi. W praktyce oznacza to konieczność opracowania planu gospodarki odpadami i gromadzenia dowodów na ich selektywną zbiórkę i recykling (np. karty przekazania odpadów). Audyt rozbiórkowy mógłby być doskonałym narzędziem do udokumentowania i potwierdzenia zgodności z tymi wymogami, ale nie jest wskazany jako obligatoryjny sam w sobie.

5. Proszę o podanie przykładowych dowodów na spełnienie poszczególnych celów środowiskowych dla projektu polegającego na rozbudowie sieci wodno-kanalizacyjnej?

Projekt rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej jest kluczowy dla celu

"Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich". Oto przykładowe dowody:

- Cel: Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich:
 - Opis działań: Modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej w celu zmniejszenia strat wody, poprawa jakości ścieków poprzez podłączenie nowych obszarów do systemu.
 - Dowody: Dokumentacja projektowa, pozwolenie wodnoprawne (szczególnie dotyczące odprowadzania ścieków), wyniki badań jakości wody (przed i po podłączeniu), sprawozdania z realizacji prac, protokoły odbioru technicznego.
- Inne cele (również istotne):
 - Gospodarka o obiegu zamkniętym: Plan gospodarki odpadami budowlanymi (wykopy, rury), umowy z firmami recyklingowymi, karty przekazania odpadów (np. dla gruzu, tworzyw sztucznych).
 - Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń: Plany bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (BIOZ) z zapisami o minimalizacji hałasu i pyłów podczas prac, dokumentacja techniczna używanych maszyn.
 - Ochrona i odbudowa bioróżnorodności: W przypadku prac w pobliżu cieków wodnych lub terenów zielonych: decyzja środowiskowa, ekspertyzy przyrodnicze, harmonogram prac uwzględniający okresy lęgowe/tarła.

6. Czy próby szczelności, bdo z budowy wystarczą? to tylko 2 z 6 zasad...

Próby szczelności (dla sieci wod-kan) oraz dokumentacja BDO (Bazy Danych Odpadowych) są bardzo dobrymi i niezbędnymi dowodami, ale dotyczą tylko wybranych celów:

- Próby szczelności: Są kluczowym dowodem dla celu "Zrównoważone wykorzystanie i ochrona

zasobów wodnych i morskich", potwierdzając efektywność i brak wycieków.

- BDO z budowy: Jest kluczowym dowodem dla celu "Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym"¹⁶, potwierdzając prawidłowe zarządzanie odpadami.

Ocena DNSH wymaga odniesienia się do wszystkich sześciu celów środowiskowych, nawet jeśli wpływ na niektóre z nich jest neutralny lub niewielki. Należy zatem uzupełnić dokumentację o dowody i uzasadnienia dla pozostałych celów (np. łagodzenie zmian klimatu, adaptacja, zanieczyszczenia, bioróżnorodność).

7. Kiedy i na jakim etapie wypełniamy takie oświadczenie?

Oświadczenie DNSH wypełniamy na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu. Jest to część szerszego kroku "Gromadzenie Dowodów i Dokumentacji" w procesie oceny zgodności z DNSH ²⁰. Wypełnia się je na podstawie precyzyjnego opisu projektu, który jest przygotowywany na samym początku.

8. Na podstawie jakich przepisów zakupy aparatury i sprzętu medycznego są zwolnione z obowiązku spełniania zasad DNSH jako ratujące zdrowie i życie pacjentów?

W przedstawionych materiałach nie ma informacji o przepisach zwalniających zakupy aparatury i sprzętu medycznego z obowiązku spełniania zasad DNSH na podstawie argumentu "ratowania zdrowia i życia pacjentów". Zasada DNSH jest horyzontalną zasadą mającą zastosowanie do wszystkich interwencji wspieranych z Funduszy Europejskich na lata 2021-2027.

W pliku "Zamowienia-udzielane-w-ramach-projektow.pdf" dostępnym na powyższej stronie wymienione są wyłączenia ze stosowania procedur zamówień publicznych w określonych sytuacjach, ale to nie jest tożsame ze zwolnieniem z zasady DNSH. Należy pamiętać, że nawet jeśli dana usługa czy dostawa jest wyłączona z rygorów Pzp, to nadal, jeśli jest finansowana z funduszy unijnych, musi być zgodna z DNSH.

9. Czy przy ocenie musimy odnieść się do wszystkich 6 celów?

Tak, absolutnie tak. Ocena DNSH musi być przeprowadzona dla każdego z sześciu celów środowiskowych. Nawet jeśli Państwa projekt nie ma bezpośredniego wpływu na dany cel, należy to jasno wskazać, uzasadnić, że wpływ jest neutralny lub nie dotyczy, i jeśli to możliwe, potwierdzić to krótkim wyjaśnieniem. Nie można pominąć żadnego z nich..

10. A np. budowa/remont/modernizacja drogi? Jak uzasadnić pozytywny lub neutralny wpływ na środowisko i jakie środki łagodzące zastosować?

Budowa/remont/modernizacja drogi to typowy projekt inwestycyjny, który wymaga szczegółowej analizy

DNSH.

- Pozytywny/Neutralny wpływ można uzasadnić poprzez:
 - Łagodzenie zmian klimatu: Jeśli projekt poprawia płynność ruchu, może prowadzić do zmniejszenia zużycia paliwa i emisji spalin, lub jeśli przewiduje ścieżki rowerowe/chodniki, promuje zrównoważony transport.
 - Adaptacja do zmian klimatu: Zastosowanie nawierzchni przepuszczalnych, systemów odwodnienia liniowego, zieleni przydrożnej (drzewa, krzewy) może wspierać retencję wody i minimalizować ryzyko podtopień.
 - Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych: Zastosowanie systemów zbierania i oczyszczania wód opadowych z pasa drogowego, tak aby nie zanieczyszczały cieków wodnych.
- Środki łagodzące (przykłady):
 - Łagodzenie zmian klimatu: Użycie niskoemisyjnych maszyn budowlanych, optymalizacja logistyki transportu materiałów, wykorzystanie OZE do zasilania placu budowy.
 - Adaptacja do zmian klimatu: Projektowanie nawierzchni przepuszczalnych (np. kostka ekologiczna), budowa rowów bioretencyjnych, instalacja systemów zbierania deszczówki.
 - Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych: Montaż separatorów substancji ropopochodnych w systemach odwodnienia, stosowanie osadników, zabezpieczenie zbiorników wodnych w pobliżu placu budowy.
 - Gospodarka o obiegu zamkniętym: Recykling gruzu (np. asfaltowego, betonowego) z rozbiórki starych nawierzchni, wykorzystanie materiałów z recyklingu (np. kruszywa) do budowy nowych.
 - Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń: Stosowanie osłon akustycznych, regularne zraszanie dróg dojazdowych w celu ograniczenia pylenia, stosowanie materiałów o niskiej zawartości lotnych związków organicznych (LZO).
 - Ochrona i odbudowa bioróżnorodności: Wykonywanie prac ziemnych poza okresami lęgowymi ptaków, budowa przejść dla zwierząt, nasadzanie rodzimych gatunków roślin w pasie drogowym, unikanie fragmentacji siedlisk.
- Dowody: Decyzja środowiskowa, projekt budowlany, plan gospodarki odpadami, certyfikaty materiałów, raporty z nadzoru środowiskowego.

11. Projekt polega wyłącznie na zakupie aparatury medycznej, czy w takim przypadku należy przy celach środowiskowych zaznaczyć nie dotyczy, czy też należy odnieść się do celów środowiskowych - jeśli tak, to do których? Czy koniecznie trzeba opisywać wszystkie cele w takim przypadku?

Koniecznie trzeba odnieść się do wszystkich sześciu celów środowiskowych. Nawet jeśli projekt polega wyłącznie na zakupie aparatury medycznej, należy przeprowadzić analizę jej wpływu na środowisko, uwzględniając cykl życia produktu.

- Cele, do których należy się odnieść (i niekoniecznie zaznaczyć "nie dotyczy"):
 - Łagodzenie zmian klimatu: Analiza zużycia energii przez aparaturę (np. energooszczędność, tryby stand-by).
 - Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym: Kwestie opakowań (czy są z recyklingu, czy

- są nadmiarowe), możliwości recyklingu samej aparatury po zakończeniu jej eksploatacji (np. metale szlachetne, baterie), czy producent oferuje programy zwrotu lub odzysku.
- Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń: Czy aparatura zawiera szkodliwe substancje chemiczne, czy generuje specyficzne zanieczyszczenia (np. odpady medyczne, emisje podczas pracy).
- Pozostałe cele (Adaptacja, Woda, Bioróżnorodność): Mogą być neutralne lub "nie dotyczy", chyba że zakup jest częścią większej inwestycji budowlanej, która ma wpływ na te cele.
- Ważne: Nawet jeśli wpływ jest neutralny, należy to jasno uzasadnić. Np. "Projekt polegający na zakupie aparatury medycznej nie ma bezpośredniego wpływu na bioróżnorodność, ponieważ nie obejmuje prac budowlanych ani ingerencji w ekosystemy."

12. Jak się ma DNSH do zakupionych autobusów elektrycznych, bo chyba Pan nie wspominał?

Zakup autobusów elektrycznych ma bardzo pozytywny wpływ na środowisko i jest doskonałym przykładem zgodności z zasadą DNSH, szczególnie w obszarze "Łagodzenie zmian klimatu".

- Pozytywny wpływ:
 - Łagodzenie zmian klimatu: Autobusy elektryczne znacząco redukują emisje gazów cieplarnianych w miejscu eksploatacji w porównaniu do autobusów spalinowych.
 - Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń: Minimalizują lokalne zanieczyszczenia powietrza (tlenki azotu, pyły) i hałas.
- DNSH - kluczowe aspekty do analizy (zgodnie z cyklem życia):
 - Gospodarka o obiegu zamkniętym: Należy uwzględnić kwestie recyklingu baterii po zakończeniu ich eksploatacji (czy producent oferuje programy recyklingu, czy są plany na drugie życie baterii). Ważny jest również recykling pozostałych komponentów pojazdu.
 - Źródło energii: Chociaż autobusy same nie emitują, warto wspomnieć, że ostateczny wpływ na łagodzenie zmian klimatu zależy od miks energetycznego, z którego pochodzi energia elektryczna. Projekty mogą promować korzystanie z energii z OZE (np. dedykowane stacje ładowania z PV).
- Dowody: Specyfikacje techniczne autobusów (zużycie energii, typ baterii), deklaracje producenta dotyczące recyklingu baterii, certyfikaty środowiskowe.

13. W jaki sposób będzie mierzona realizacja celu "Łagodzenie zmian klimatu"?

Realizacja celu "Łagodzenie zmian klimatu" będzie mierzona w zależności od charakteru projektu, ale zawsze będzie koncentrować się na redukcji emisji gazów cieplarnianych (GHG) lub zwiększaniu ich pochłaniania.

- Przykłady mierników i dowodów:
 - Dla projektów efektywności energetycznej/OZE (np. termomodernizacja, PV):
 - Zredukowane zużycie energii (np. kWh/rok).
 - Zredukowane emisje CO₂eq (np. tCO₂eq/rok), obliczone na podstawie zmniejszonego zużycia energii lub zwiększonej produkcji energii z OZE.
 - Dowody: Audyty energetyczne (przed i po), raporty z monitoringu zużycia/produkcji energii, faktury za energię/paliwo, dane z systemów monitoringu OZE.

- Dla projektów zalesieniowych/renaturyzacyjnych (pochłanianie CO₂):
 - Powierzchnia zalesionych/zadrzewionych obszarów (np. hektary).
 - Ilość sekwestrowanego CO₂ (np. tCO₂eq/rok), oszacowana na podstawie standardowych współczynników dla danego typu ekosystemu.
 - Dowody: Dokumentacja projektowa, sprawozdania z nasadzeń, raporty z monitoringu przyrodniczego.
- Dla projektów transportowych (np. autobusy elektryczne):
 - Liczba wymienionych pojazdów spalinowych na elektryczne.
 - Szacowane zmniejszenie emisji GHG z transportu (tCO₂eq/rok).
 - Dowody: Dane techniczne pojazdów, raporty z eksploatacji.

14. Czy należy analizować wpływ na cele środowiskowe w projekcie edukacyjnym poprzez poszczególne zadania merytoryczne? Np. produkcja ulotek czy materiałów edukacyjnych w formie papierowej nie stoi w sprzeczności z celem związanym z gospodarką o obiegu zamkniętym?

Tak, należy analizować wpływ na cele środowiskowe również na poziomie poszczególnych zadań merytorycznych w projekcie edukacyjnym. Zasada DNSH dotyczy całego projektu. Produkcja ulotek czy materiałów edukacyjnych w formie papierowej

może stać w sprzeczności z celem "Przejdźcie na gospodarkę o obiegu zamkniętym", jeśli nie jest odpowiednio zarządzana.

- Potencjalne ryzyka: Zużycie zasobów (drewno), generowanie odpadów.
- Środki łagodzące (przykłady):
 - Wykorzystanie papieru z recyklingu (min. 70% zawartości recyklatu) lub papieru z certyfikatem FSC/PEFC.
 - Minimalizowanie nakładu druku, preferowanie materiałów cyfrowych (e-booki, webinaria).
 - Drukowanie dwustronne.
 - Zapewnienie recyklingu zużytych ulotek/materiałów po zakończeniu kampanii.
 - Użycie nietoksycznych tuszy i klejów.
- Dowody: Faktury za druk z wyszczególnieniem użytego papieru/tuszy, umowy z drukarnią uwzględniające kryteria środowiskowe, dokumentacja dystrybucji cyfrowej.

15. Proszę o informację, czy w przypadku projektu polegającego na termomodernizacji i założeniu PV wymagane jest zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000?

Niekoniecznie, nie w każdym przypadku. Zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 (lub szerzej – decyzja środowiskowa z procedurą OOŚ/screeningiem Natura 2000) jest wymagane tylko wtedy, gdy projekt (w tym termomodernizacja i PV) znajduje się na obszarze Natura 2000 lub może na niego potencjalnie znacząco oddziaływać.

- W ramach oceny DNSH, dla celu "Ochrona i odbudowa bioróżnorodności oraz ekosystemów", należy zawsze sprawdzić lokalizację projektu.
- Jeśli budynek jest poza obszarami Natura 2000 i nie ma przesłanek, że prace mogą negatywnie oddziaływać na takie obszary (np. poprzez emisje, odpady, hałas transportu w pobliżu wrażliwego

obszaru), to takie zaświadczenie nie będzie wymagane.

- Jeśli jednak istnieje choćby potencjalne ryzyko, wówczas konieczne jest przeprowadzenie odpowiedniego screeningu lub pełnej oceny oddziaływania na środowisko, co może skutkować wymogiem uzyskania takiego zaświadczenia lub innych dokumentów środowiskowych.

16. Będziemy realizować inwestycję zgodnie z zasadą DNSH, czy jako Wykonawca powinniśmy otrzymać od Inwestora wnioski o dofinansowanie na podstawie którego będziemy zbierać dowody na etapie realizacji inwestycji? Czy to powinien być dla nas dokument wiodący?

Jako

Wykonawca, Państwa głównym dokumentem wiodącym i wiążącym jest umowa zawarta z Inwestorem (beneficjentem) oraz dokumentacja przetargowa (szczególnie Opis Przedmiotu Zamówienia - OPZ).

- To Inwestor (beneficjent) jest odpowiedzialny za spełnienie zasady DNSH wobec Instytucji Wdrażającej, wynikające z umowy o dofinansowanie.
- Inwestor powinien przetłumaczyć wszystkie wymagania DNSH na język wymagań przetargowych i umownych. To oznacza, że warunki dotyczące DNSH (np. wymagania dotyczące materiałów, segregacji odpadów, harmonogramu prac) powinny być zawarte w OPZ, kryteriach oceny ofert i warunkach realizacji umowy.
- Beneficjent może, dla kontekstu, udostępnić Państwu fragmenty wniosku o dofinansowanie, ale to Państwa umowa i załączniki do niej są podstawą do zbierania dowodów na etapie realizacji inwestycji. Będą Państwo rozliczani z tego, co zostało zapisane w umowie i OPZ.

17. Do jakiego typu inwestycyjnego należy zaliczyć budowę kanalizacji? Ani inwestycja miękka, ani twarda wg podanych przykładów, ani tym bardziej transformacja

Budowa kanalizacji to klasyczny projekt inwestycyjny w zakresie infrastruktury. Zdecydowanie należy zaliczyć go do "projektów inwestycyjnych", a konkretnie tych związanych ze "Zrównoważonym wykorzystaniem i ochroną zasobów wodnych i morskich". Przytoczone w prezentacji typy inwestycji (kampanie, nieinwestycyjne, adaptacja, transformacja energetyczna) są przykładami, ale nie wyczerpują wszystkich możliwych kategorii. Budowa kanalizacji to "inwestycja twarda" (infrastrukturalna).

18. Jak wygląda w praktyce weryfikacja spełnienia Zasady DNSH podczas kontroli końcowej projektu inwestycyjnego?

Weryfikacja spełnienia zasady DNSH podczas kontroli końcowej projektu inwestycyjnego jest kompleksowa i obejmuje sprawdzenie zarówno dokumentacji, jak i faktycznej realizacji. Instytucja Wdrażająca (IZ/IP) będzie kontrolować:

- Dokumentację projektową: Czy Oświadczenie DNSH zostało prawidłowo wypełnione i uzasadnione dla wszystkich 6 celów? Czy wszystkie wymagane załączniki (decyzje środowiskowe, pozwolenia, ekspertyzy, certyfikaty materiałowe, plany gospodarki odpadami) są kompletne i zgodne z deklaracjami we wniosku?

- Realizację na budowie: Czy faktyczne działania wykonawcy i beneficjenta na etapie budowy (np. segregacja odpadów, minimalizacja hałasu i pyłów, ochrona zieleni) były zgodne z zobowiązaniami DNSH zawartymi we wniosku i umowie? Może to obejmować wizje lokalne, wywiady z personelem, sprawdzenie dzienników budowy.
- Sprawozdawczość: Czy beneficjent prowadził i przedstawił wymaganą dokumentację z realizacji w zakresie DNSH (np. karty przekazania odpadów, raporty z monitoringu, zdjęcia dokumentujące zastosowane środki)?
- Wiarygodność dowodów: Czy przedstawione dowody są wiarygodne i faktycznie potwierdzają brak znaczącej szkody dla środowiska.

19. Termomodernizacja budynku szkoły wraz z montażem OZE - proszę o wsparcie i wskazanie działań na budowie (przez wykonawcę) chroniących środowisko/zgodnych z DNSH. Segregacja odpadów (co na potwierdzenie?), inne działania...???

Dla projektu termomodernizacji z OZE, wykonawca powinien podjąć szereg działań zgodnych z DNSH. Oto szczegóły:

- 1. Segregacja odpadów (Cel: Gospodarka o obiegu zamkniętym):
 - Działania: Wymaganie od wykonawcy prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów budowlanych (np. gruz budowlany, styropian, wełna mineralna, folie, metal, drewno) w osobnych, oznakowanych kontenerach na terenie budowy. Minimalizacja powstawania odpadów, np. poprzez optymalizację zamówień materiałów. Wykorzystanie materiałów z recyklingu (np. kruszywa do podbudów, jeśli dotyczy).
 - Potwierdzenie: Karty Przekazania Odpadu (KPO) z systemu BDO dla każdej frakcji odpadów, umowy z firmami zajmującymi się recyklingiem i utylizacją odpadów, dokumentacja fotograficzna z placu budowy przedstawiająca segregację.
- 2. Minimalizacja emisji (Cel: Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń):
 - Działania: Użycie nowoczesnego sprzętu budowlanego o niskiej emisji spalin i hałasu. Regularne zraszanie dróg dojazdowych i placu budowy w celu ograniczenia pylenia. Planowanie prac generujących hałas w godzinach dozwolonych. Stosowanie materiałów budowlanych o niskiej zawartości lotnych związków organicznych (LZO).
 - Potwierdzenie: Dokumentacja techniczna używanych maszyn, harmonogram prac, protokoły z nadzoru budowlanego dotyczące przestrzegania norm hałasu/pyłów.
- 3. Ochrona wód/gleby (Cel: Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych):
 - Działania: Zabezpieczenie miejsca składowania materiałów i paliw przed wyciekami. Opracowanie i wdrożenie planu awaryjnego na wypadek wycieków substancji niebezpiecznych. Odpowiednie zarządzanie wodą opadową na placu budowy, aby nie prowadziła do erozji czy zanieczyszczenia terenu.

- Potwierdzenie: Plan BIOZ (Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia) lub równoważny, zawierający procedury środowiskowe.
- 4. Ochrona bioróżnorodności (Cel: Ochrona i odbudowa bioróżnorodności):
 - Działania: Jeśli na budynku lub w jego pobliżu znajdują się gniazda ptaków, planowanie prac w okresach poza lęgowymi. Zabezpieczenie istniejącego drzewostanu i zieleni wokół szkoły.
 - Potwierdzenie: Notatki z nadzoru przyrodniczego (jeśli prowadzony), harmonogram prac uwzględniający aspekty przyrodnicze.

20. Czy w zakresie celu związanego z ograniczaniem emisji beneficjent powinien analizować tylko emisje generowane bezpośrednio przez budowaną/realizowaną infrastrukturę, czy też analizować źródła zasilania tej infrastruktury? Np. montujemy lampy LED w przestrzeni publicznej, które same w sobie nie generują gazów cieplarnianych, ale są zasilane energią która w Polsce jest produkowana głównie z paliw kopalnych, więc budując infrastrukturę zasilaną energią, zwiększamy jej pobór - czy ten aspekt powinniśmy analizować w ocenie DNSH czy sam aspekt generowania bezpośrednich emisji przez infrastrukturę objętą inwestycją?

Analiza DNSH powinna obejmować cały cykl życia projektu ("Life Cycle Thinking" - LCT). Oznacza to, że nie ograniczamy się tylko do bezpośrednich emisji z samej infrastruktury, ale bierzemy pod uwagę również emisje związane ze źródłem zasilania, zwłaszcza w kontekście celu "Łagodzenie zmian klimatu".

Dla przykładu lamp LED:

- Bezpośredni wpływ infrastruktury: Lampy LED same w sobie nie emitują gazów cieplarnianych, a ich niska energochłonność to pozytywny aspekt. To jest podstawowa analiza.
- Pośredni wpływ (LCT): Zasilanie tych lamp energią elektryczną, która w Polsce pochodzi głównie z paliw kopalnych, oznacza, że projekt, zwiększając zapotrzebowanie na energię, pośrednio przyczynia się do emisji na etapie jej wytwarzania. Ten aspekt powinien być rozważony i opisany w ocenie DNSH.
- Jak to ująć w DNSH:
 - Wskaż, że projekt bezpośrednio przyczynia się do efektywności energetycznej (pozytywny wpływ).
 - Uznaj, że pośrednie emisje związane z miksem energetycznym są poza bezpośrednią kontrolą beneficjenta.
 - Jeśli to możliwe, jako środek łagodzący, możecie Państwo zaznaczyć, że rozważacie zakup "zielonej energii" (np. z gwarancją pochodzenia z OZE) do zasilania tej infrastruktury, lub że projekt jest etapem do pełnego zasilania z OZE w przyszłości.

DNSH promuje myślenie o szerszym kontekście środowiskowym, ale w granicach rozsądnego wpływu i kontroli beneficjenta.

21. Jeśli schodzimy niżej - np. na poziom produkcji to każdy nowy element produkowany na potrzeby zadania inwestycyjnego ma negatywny wpływ czy to na generowanie emisji gazów czy zanieczyszczenie... jak "nisko" powinniśmy zatem schodzić z tą analizą? Bo można dojść do wniosku, że wszystko ma negatywny wpływ a jednocześnie nie mamy wpływu na neutralizację tego wpływu (np. na etapie produkcji)

To jest bardzo trafne spostrzeżenie dotyczące praktycznych granic analizy DNSH. Zasada DNSH wymaga proporcjonalnej oceny. Choć koncepcja Cyklu Życia (LCT) jest ważna, nie oznacza to, że musimy przeprowadzać pełną analizę cyklu życia (LCA) dla każdego, najmniejszego komponentu.

- Praktyczne podejście:
 - Skupiamy się na tym, na co beneficjent ma wpływ lub co może specyfikować w zamówieniach. Nie ma sensu schodzić na poziom, na którym nie mają Państwo żadnej kontroli nad procesem.
 - Wymagania w zielonych zamówieniach publicznych (GPP) są Państwa narzędziem wpływu. To w OPZ możecie Państwo określić wymagania dla materiałów i produktów, np.:
 - Certyfikaty środowiskowe (np. EPD – Environmental Product Declaration), które dostarcza producent.
 - Określony procent zawartości materiałów z recyklingu.
 - Niski współczynnik emisji (np. dla cementu, stali).
 - Brak szkodliwych substancji.
 - Dowody: Wymagacie Państwo od wykonawcy dostarczenia odpowiednich certyfikatów, deklaracji producentów lub informacji technicznych, które potwierdzą zgodność z Państwa wymaganiami środowiskowymi. To przenosi odpowiedzialność za analizę produkcji na producentów, którzy muszą spełniać te wymogi rynkowe.

W skrócie: schodzimy tak "nisko", jak pozwalają na to nasze narzędzia wpływu (OPZ, kryteria, umowa) i dostępność weryfikowalnych dowodów na rynku.

22. Jaki mamy wpływ na etap wydobycia surowców?

Bezpośredni wpływ beneficjenta na etap wydobycia surowców jest minimalny lub żaden. Jednakże, pośredni wpływ realizujemy poprzez zastosowanie zasad Zielonych Zamówień Publicznych (GPP).

- Wpływ poprzez GPP:
 - W OPZ mogą Państwo wymagać od wykonawców i dostawców, aby stosowali materiały pochodzące z odpowiedzialnych źródeł, np. drewno z certyfikatem FSC, kruszywa z legalnych wydobyci, materiały z recyklingu.
 - Można wymagać certyfikatów lub deklaracji, które potwierdzają, że dany produkt spełnia określone standardy środowiskowe w całym łańcuchu dostaw, w tym w zakresie pozyskiwania surowców.
 - Choć nie kontrolujemy bezpośrednio kopalni, to nasze wymagania jako dużego zamawiającego mogą wpływać na to, jakie produkty pojawiają się na rynku i promują bardziej zrównoważone praktyki wydobycia.

23. Projekt zakłada nadzór inwestorski nad realizacją robót budowlanych / to jak udzielić zamówienia z zasadą DNSH na nadzór

Tak, zamówienie na nadzór inwestorski, jako usługę, również podlega zasadzie DNSH w ramach projektu.

- W Opisie Przedmiotu Zamówienia (OPZ) na usługę nadzoru, należy zawrzeć wymagania DNSH:
 - "Nadzór inwestorski obejmuje weryfikację i monitorowanie przestrzegania przez Wykonawcę robót budowlanych wszystkich wymagań środowiskowych wynikających z

dokumentacji projektowej, decyzji środowiskowej oraz zobowiązań Beneficjenta w zakresie zasady DNSH."

- "Inspektor nadzoru zobowiązany jest do raportowania wszelkich niezgodności w zakresie ochrony środowiska oraz proponowania działań naprawczych."
- "Raporty z nadzoru powinny zawierać sekcję dotyczącą zgodności z DNSH, w tym monitorowania gospodarki odpadami, zużycia mediów, emisji hałasu/pyłów."
- W Kryteriach Oceny Ofert:
 - Można przyznać dodatkowe punkty za doświadczenie i kwalifikacje personelu nadzoru w zakresie nadzoru środowiskowego, np. posiadanie certyfikatów audytora środowiskowego lub specjalistycznego wykształcenia w dziedzinie ochrony środowiska.
- W Warunkach Realizacji Umowy:
 - Zawrzeć klauzule zobowiązujące inspektora nadzoru do aktywnego uczestnictwa w zapewnieniu zgodności z DNSH.

24. Co oznacza z nadzorem środowiskowym? Proszę o wskazanie

"Nadzór środowiskowy" to proces monitorowania i kontroli, który ma na celu zapewnienie, że wszystkie działania w ramach projektu są realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami ochrony środowiska, wymaganiami środowiskowymi określonymi w decyzjach (np. decyzji środowiskowej), planach (np. planie gospodarki odpadami) oraz zobowiązaniami wynikającymi z zasady DNSH.

- Co oznacza w praktyce:
 - Monitorowanie przestrzegania: Sprawdzanie, czy wykonawca segreguje odpady, używa odpowiednich maszyn, chroni zieleni, nie zanieczyszcza wód, itp.
 - Weryfikacja dokumentacji: Kontrola dokumentów prowadzonych przez wykonawcę (np. KPO, protokoły z pomiarów hałasu).
 - Raportowanie: Sporządzanie raportów z kontroli, wskazywanie niezgodności i rekomendowanie działań korygujących.
 - Doradztwo: Wspieranie wykonawcy w rozwiązywaniu problemów środowiskowych na bieżąco.
- Nadzór środowiskowy może być prowadzony przez wewnętrznych specjalistów beneficjenta lub zlecony zewnętrznej firmie/ekspertowi. Jest to kluczowy element monitorowania zgodności DNSH w trakcie realizacji projektu.

25. Czy zielone zamówienia są konieczne dla wszystkich rodzajów zamówień w ramach projektu? Np. pełnienie usługi prawnej czy usługi inspektora nadzoru?

Tak, zgodnie z zasadą DNSH, jeśli projekt jest finansowany ze środków unijnych i podlega DNSH, to wszystkie zakupy i usługi w ramach tego projektu muszą być zgodne z zasadą DNSH, co oznacza, że należy stosować zasady Zielonych Zamówień Publicznych (GPP) tam, gdzie jest to relewantne i proporcjonalne.

Oznacza to, że nawet dla usług niemających bezpośredniego, dużego wpływu na środowisko, takich jak usługa prawna czy inspektora nadzoru, należy rozważyć i zastosować zielone kryteria. Oczywiście, ich

zakres będzie proporcjonalny do przedmiotu zamówienia.

- Usługa prawna: Można wymagać:
 - Komunikacji bezpapierowej, elektronicznego obiegu dokumentów.
 - Kancelarii z certyfikatem zarządzania środowiskowego (np. ISO 14001).
- Usługa inspektora nadzoru: Jak wspomniano w pytaniu 23, można wymagać, aby nadzór obejmował aspekty środowiskowe, a sam inspektor miał odpowiednie kompetencje w tym zakresie.

26. A pełnienie usługi prawnej lub usługi nadzoru może być dofinansowane przez UE i może mieć wpływ na środowisko? Czy nie idziemy trochę za daleko w tym trendzie pro środowiskowym?

Tak, pełnienie usługi prawnej lub usługi nadzoru może być dofinansowane przez UE, jeśli są to usługi niezbędne do realizacji projektu. I tak, z perspektywy zasady DNSH, mają one wpływ na środowisko, choć często pośredni.

- Wpływ pośredni: Usługa prawna może mieć wpływ na środowisko poprzez sposób prowadzenia dokumentacji (papier vs. cyfra), zużycie energii w biurze. Usługa nadzoru ma bardzo bezpośredni wpływ, ponieważ nadzoruje, czy prace budowlane są prowadzone w sposób środowiskowo bezpieczny.
- Czy idziemy za daleko? Zasada DNSH ma na celu wdrożenie kompleksowego podejścia do zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach finansowania unijnego. Chodzi o to, aby fundusze publiczne były wydawane w sposób, który nie tylko nie szkodzi, ale wręcz promuje zrównoważone praktyki w całym łańcuchu wartości projektu. To nie jest "za daleko", to jest konsekwentne dążenie do neutralności klimatycznej i ochrony środowiska, zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu. Oczywiście, zawsze kluczowa jest proporcjonalność wymagań do rzeczywistego wpływu danej usługi czy dostawy.

27. Czy są jakieś obowiązki po stronie Beneficjenta na etapie realizacji projektu w zakresie monitorowania zgodności projektu z zasadą DNSH, z których Beneficjent może być potem rozliczany przez Instytucję Wdrażającą?

Tak, Beneficjent ma obowiązki w zakresie monitorowania zgodności projektu z zasadą DNSH na etapie realizacji, i będzie z nich rozliczany przez Instytucję Wdrażającą.

- Obowiązki Beneficjenta w trakcie realizacji:
 - Zapewnienie zgodności: Beneficjent jest zobowiązany do wdrażania projektu zgodnie z założeniami DNSH i zastosowanymi środkami minimalizującymi. Oznacza to ciągłe nadzorowanie wykonawców i dostawców.
 - Dokumentowanie i sprawozdawczość: Prowadzenie i gromadzenie dokumentacji potwierdzającej zgodność z DNSH w trakcie realizacji (np. protokoły z monitoringu środowiskowego, dokumenty z gospodarki odpadami, certyfikaty materiałów)⁵⁰.
 - Egzekwowanie warunków umownych: Beneficjent musi egzekwować od wykonawców przestrzeganie wymagań środowiskowych zawartych w umowach, w tym stosowanie kar umownych w przypadku ich naruszenia.
- Rozliczanie przez Instytucję Wdrażającą: Instytucje Wdrażające przeprowadzają monitorowanie i

kontrolę zgodności projektu z DNSH na etapie realizacji i po zakończeniu projektu. Będą weryfikować, czy Beneficjent wypełnił swoje zobowiązania, a brak zgodności może prowadzić do korekt finansowych.

28. Jakie można zastosować wymagania zielonych zamówień w postępowaniu na instalację fotowoltaiczną? – czy może Pań podać przykładowe kryteria oceny ofert albo wymagania dla OPZ?

Dla postępowania na instalację fotowoltaiczną, można zastosować następujące wymagania i kryteria:

- Wymagania w Opisie Przedmiotu Zamówienia (OPZ):
 - Moduły PV: Wymóg posiadania Deklaracji Środowiskowej Produktu (EPD) dla modułów PV, lub certyfikatów potwierdzających niski ślad węglowy produkcji.
 - Inwertery: Wymóg wysokiej sprawności energetycznej (min. X%), długiej gwarancji producenta, i zgodności z normami ekoprojektu.
 - Konstrukcje montażowe: Preferowanie konstrukcji wykonanych z materiałów pochodzących z recyklingu (np. recyklingowane aluminium, stal) lub materiałów o niskim wpływie środowiskowym.
 - Zarządzanie odpadami: Wymóg przedstawienia przez wykonawcę planu zarządzania odpadami z budowy (np. opakowania, pozostałości kabli) oraz planu recyklingu paneli i baterii (jeśli są) po zakończeniu ich eksploatacji.
 - Ochrona bioróżnorodności (dla instalacji naziemnych): Zapisy dotyczące ograniczenia koszenia, niestosowania stałego oświetlenia nocnego (które mogłoby zaburzać życie owadów/zwierząt), projektowanie stref zieleni wokoło instalacji.
- Kryteria Oceny Ofert (przykłady):
 - Jakość i parametry techniczne (środowiskowe): Dodatkowe punkty za moduły PV o wyższej sprawności niż minimalna, za inwertery o jeszcze wyższej efektywności, czy za dłuższy okres gwarancji na komponenty (wspiera długi cykl życia).
 - Aspekty środowiskowe: Dodatkowe punkty za oferowane panele o wyższym udziale materiałów z recyklingu lub potwierdzone certyfikatami środowiskowymi producenta (np. ISO 14001). Punkty za plan minimalizacji śladu węglowego transportu komponentów.
 - Organizacja/Doświadczenie: Punkty za doświadczenie wykonawcy w realizacji projektów PV z zastosowaniem konkretnych prośrodowiskowych rozwiązań (np. zielone dachy z PV, systemy retencji wody pod instalacjami naziemnymi).

29. Czy w przypadku, gdy na rynku jest jeden producent/dostawca, zwalnia z opisu pod kątem DNSH?

Nie, nie zwalnia. To, że na rynku jest tylko jeden producent/dostawca, może zwolnić Państwa z obowiązku przeprowadzenia konkurencyjnej procedury zamówieniowej (np. z zasady konkurencyjności), jeśli brak konkurencji wynika z obiektywnych przyczyn technicznych lub ochrony praw wyłącznych. Jednakże, nie zwalnia to z obowiązku spełniania samej zasady DNSH.

Państwa projekt, finansowany ze środków unijnych, nadal musi wykazać, że nie wyrządza znaczących szkód środowisku. Oznacza to, że nawet jeśli kupujecie Państwo od jedyne go dostawcy, musicie:

- Uzasadnić, że dany produkt/usługa nie powoduje znaczących szkód dla 6 celów środowiskowych.

- Zgromadzić dowody potwierdzające tę zgodność (np. specyfikacje techniczne produktu, deklaracje producenta, certyfikaty).
- W miarę możliwości, nawet w tak ograniczonej sytuacji, próbować minimalizować negatywny wpływ (np. poprzez zarządzanie odpadami opakowaniowymi).

30. Czyli jeśli wniosek został oceniony pozytywnie to musimy tylko stosować się do tych elementów DNSH, które były wskazane we wniosku? Czy dodatkowo musimy jakieś działania podejmować?

Głównie, tak, muszą Państwo stosować się do tych elementów DNSH, które zostały wskazane i pozytywnie ocenione we wniosku o dofinansowanie. Są to Państwa zobowiązania.

Jednakże, DNSH to zasada, a nie tylko lista punktów do "odhaczenia":

- Monitorowanie i dostosowanie: Jesteście Państwo zobowiązani do monitorowania zgodności w trakcie realizacji projektu. Jeśli w trakcie realizacji pojawią się nieprzewidziane okoliczności, które mogą prowadzić do znaczącej szkody, musicie Państwo podjąć dodatkowe działania łagodzące, nawet jeśli nie były one pierwotnie opisane we wniosku.
- Zmiany w projekcie: Jeśli nastąpią istotne zmiany w projekcie, które zmieniają jego charakter lub wpływ na środowisko, może to wymagać ponownej oceny DNSH i, w razie potrzeby, podjęcia nowych działań.

W skrócie: wniosek to plan, ale zasada "nie czyni poważnych szkód" jest nadrzędna i wymaga elastyczności oraz odpowiedzialności w nieprzewidzianych sytuacjach.

31. Czy w przypadku zamówienia na roboty budowlane, w celu spełnienia kryterium zielonych zamówień, wystarczającym będzie wskazanie w OPZ jednego z elementów dot. kwestii środowiskowych? Np. konieczność zastosowania energooszczędnego oświetlenia lub określenie wymaganego współczynnika przenikalności ciepła dla ścian zewnętrznych i/lub dla stolarki.

Nie, wskazanie tylko jednego elementu środowiskowego w OPZ dla robót budowlanych zazwyczaj nie będzie wystarczające, aby w pełni spełnić kryteria zielonych zamówień w kontekście zasady DNSH.

- Opis przedmiotu zamówienia powinien być wyczerpujący i uwzględniać wszystkie wymagania, a DNSH odnosi się do wszystkich sześciu celów środowiskowych. Energooszczędne oświetlenie czy współczynnik przenikalności ciepła dotyczą głównie "łagodzenia zmian klimatu".
- Dla robót budowlanych, wymagania GPP powinny kompleksowo obejmować również:
 - Gospodarkę o obiegu zamkniętym (np. zarządzanie odpadami budowlanymi, recykling).
 - Zapobieganie i kontrolę zanieczyszczeń (np. hałas, pyły, emisje z maszyn).
 - Zrównoważone wykorzystanie i ochronę zasobów wodnych (np. zarządzanie wodą opadową na budowie).
 - Ochronę bioróżnorodności (np. ochrona drzewostanu, prace poza okresami lęgowymi).
- Zakres wymagań powinien być proporcjonalny do skali i charakteru inwestycji.

32. Czy jeżeli na etapie PZP wyłonieni wykonawcy na realizację inwestycji (instalacje OZE z magazynami

energii) nie było zapisów odnośnie założeń do DNSH. To czy można jeszcze zapewnić, że zasada ta jest realizowana. Czy wystarczy aby wyłoniony wykonawca, dostarczy sam takie oświadczenie? Co ewentualnie musiałby dostarczyć Wykonawca lub uzasadnić, aby można było uznać, że zasada DNSH w projekcie będzie zrealizowana?

To jest wyzwanie, ale można jeszcze podjąć działania, aby zapewnić realizację zasady DNSH, choć proces będzie trudniejszy niż włączenie jej od początku.

- Odpowiedzialność Beneficjenta: Beneficjent jest ostatecznie odpowiedzialny za zgodność z DNSH wobec Instytucji Wdrażającej, niezależnie od zapisów w umowie z wykonawcą.
- Oświadczenie wykonawcy: Samo oświadczenie wykonawcy jest niewystarczające. Musi być poparte wiarygodnymi dowodami.
- Co może zrobić Beneficjent (i wymagać od Wykonawcy):
 1. Aneksowanie umowy: Jeśli umowa na to pozwala, spróbować aneksować ją, dodając wymagania DNSH i mechanizmy ich weryfikacji. W praktyce może to być trudne i wymagać zgody wykonawcy.
 2. Wymagane dokumenty i uzasadnienia od wykonawcy (przykłady):
 - Gospodarka o obiegu zamkniętym: Plan gospodarowania odpadami z budowy/instalacji (opakowania, stare urządzenia, jeśli demontaż jest częścią projektu), umowy z firmami recyklingowymi, karty przekazania odpadów (KPO), certyfikaty materiałów z recyklingu użytych w instalacji.
 - Łagodzenie zmian klimatu/Zanieczyszczenia: Dokumentacja techniczna urządzeń (panele, inwertery, magazyny energii) potwierdzająca ich energooszczędność/niskie emisje. Sprawozdania z użycia niskoemisyjnych maszyn budowlanych.
 - Bioróżnorodność: Dokumentacja dot. lokalizacji instalacji (poza obszarami chronionymi), opis zastosowanych rozwiązań minimalizujących wpływ na faunę/florę (np. rozstaw konstrukcji, ogrodzenia).
 - Dowody na Cykl Życia: Informacje od producentów dotyczące recyklingu paneli PV i magazynów energii po zakończeniu eksploatacji (np. programy zwrotu, certyfikaty).

Ważne jest, aby Beneficjent udokumentował wszelkie podjęte działania i pozyskał jak najwięcej dowodów od wykonawcy, aby zminimalizować ryzyko korekt finansowych. Najlepszym rozwiązaniem jest zawsze uwzględnianie DNSH w zamówieniach od samego początku.

33. Kto może wykonać audyt rozbiórkowy?

Audyt rozbiórkowy, choć nie jest terminem bezpośrednio z Wytycznych, odnosi się do inwentaryzacji materiałów i odpadów przed rozbiórką. Taki audyt, w kontekście wymagań DNSH i gospodarki o obiegu zamkniętym, powinien być wykonany przez:

- Wykwalifikowanego specjalistę z zakresu gospodarki odpadami: Posiadającego wiedzę na temat rodzajów odpadów budowlanych, możliwości ich recyklingu i prawidłowej klasyfikacji.
- Inżyniera budownictwa lub środowiska: Ze specjalizacją w zrównoważonym budownictwie lub zarządzaniu zasobami.
- W zależności od lokalnych przepisów, mogą istnieć wymogi dotyczące uprawnień lub certyfikatów do przeprowadzania takich audytów.

Celem jest rzetelne oszacowanie ilości i rodzaju materiałów, które mogą być poddane recyklingowi lub

ponownemu użyciu, aby minimalizować ilość odpadów składowanych.

34. Jakie zapisy dotyczące zielonych zamówień zawrzeć w inwestycji polegającej na budowie parku w ramach FENIX?

Budowa parku w ramach FENIXS to doskonała okazja do zastosowania zielonych zamówień. Oto przykładowe zapisy, które można zawrzeć w dokumentacji przetargowej (OPZ, kryteria oceny ofert):

- W Opisie Przedmiotu Zamówienia (OPZ):
 - Materiał roślinny: "Wymagane zastosowanie wyłącznie rodzimych gatunków roślin, o udokumentowanym pochodzeniu, dostosowanych do warunków siedliskowych i odpornych na lokalne warunki klimatyczne."
 - Nawierzchnie: "Maksymalizacja powierzchni biologicznie czynnych i nawierzchni przepuszczalnych (np. ścieżki z kruszywa, nawierzchnie mineralne, ażurowe płyty) w celu zwiększenia retencji wody opadowej."
 - Materiały budowlane (np. ławki, ogrodzenia, elementy placu zabaw): "Wymagane zastosowanie materiałów pochodzących z recyklingu (np. recyklowane tworzywa sztuczne, drewno z recyklingu, kruszywa z odzysku) w min. X% masy/objętości."
 - Gospodarka wodna: "Wdrożenie systemów zbierania i wykorzystania wody deszczowej do podlewania zieleni w parku."
 - Odpady: "Wymagany plan gospodarki odpadami z budowy parku, zakładający selektywną zbiórkę i recykling min. 80% odpadów budowlanych i zielonych."
 - Oświetlenie: "Instalacja energooszczędnego oświetlenia LED, z systemami sterowania redukującymi emisję światła w nocy, minimalizującymi wpływ na faunę."
 - Zarządzanie robotami: "Harmonogram prac budowlanych musi uwzględniać okresy lęgowe ptaków i rozrodu innych gatunków wrażliwych, z zakazem prowadzenia prac w tych okresach w miejscach ich występowania."
- W Kryteriach Oceny Ofert:
 - Dodatkowe punkty za:
 - Zaproponowanie innowacyjnych rozwiązań zwiększających bioróżnorodność (np. hotele dla owadów, domki dla ptaków, specyficzne nasadzenia dla zapylaczy).
 - Wykonawcę dysponującego certyfikatem środowiskowym (np. ISO 14001).
 - Zaproponowanie wyższego procentu recyklingu odpadów niż wymagane minimum.
 - Krótszy czas realizacji prac przy zachowaniu standardów środowiskowych.

35. Na co warto zwrócić uwagę przy projekcie budowy przejść dla płazów pod drogą wojewódzką?

Projekt budowy przejść dla płazów jest przykładem projektu, który ma bezpośredni pozytywny wpływ na "Ochronę i odbudowę bioróżnorodności oraz ekosystemów". Jednakże, podczas jego realizacji, należy zwrócić uwagę na następujące aspekty DNSH:

- 1. Ochrona bioróżnorodności (kluczowe!):
 - Okresy prac: Bezwzględne planowanie prac ziemnych i drogowych poza okresem migracji i rozrodu płazów (np. wczesna wiosna, jesień). Wymóg ten musi być precyzyjnie określony w OPZ i umowie.
 - Nadzór przyrodniczy: Konieczność stałego nadzoru przyrodniczego w trakcie prac, aby

- reagować na pojawienie się chronionych gatunków.
- Lokalizacja i konstrukcja: Upewnienie się, że projektowane przejścia są efektywne i dostosowane do potrzeb lokalnej fauny (np. odpowiedni wymiar, materiały, odwodnienie).
- Zabezpieczenia: Montaż płotków naprowadzających, które kierują płazy do przejść.
- 2. Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń:
 - Hałas i pyły: Minimalizacja emisji hałasu i pyłów z maszyn budowlanych, szczególnie w pobliżu siedlisk.
 - Substancje niebezpieczne: Zabezpieczenie placu budowy przed wyciekami paliw i olejów, które mogłyby zanieczyścić glebę lub wodę.
- 3. Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych:
 - Zarządzanie wodami opadowymi na budowie, aby uniknąć erozji i zanieczyszczenia cieków wodnych.
- 4. Gospodarka o obiegu zamkniętym:
 - Selektywna zbiórka i recykling odpadów z budowy (np. ziemia z wykopów, materiały drogowe).
- Dowody: Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach (szczególnie jeśli wymagano OOS), ekspertyzy herpetologiczne, plany nadzoru przyrodniczego, harmonogram prac z uwzględnieniem cykli biologicznych płazów, raporty z monitoringu po zakończeniu prac (np. skuteczność przejść).

36. Jeśli wykonawca przedstawi informację z bazy danych odpadów, możemy przyjąć że zasada DNSH w zakresie Gospodarki o obiegu zamkniętym będzie spełniona? Jakie kary w umowie z Wykonawcą można wpisać jeśli nie będzie on przestrzegał zasady DNSH?

- Informacja z Bazy Danych Odpadów (BDO): Informacja z BDO jest ważnym i niezbędnym dowodem prawidłowego ewidencjonowania i przekazywania odpadów. Potwierdza, że odpady zostały przekazane podmiotom uprawnionym. Jest to kluczowy element dla celu "Gospodarka o obiegu zamkniętym".
- Wystarczalność dla DNSH: Sama informacja z BDO nie jest jednak wystarczająca do pełnego potwierdzenia spełnienia całej zasady DNSH w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym. BDO dotyczy zarządzania *już powstałymi* odpadami. Zasada DNSH idzie dalej i obejmuje również:
 - Minimalizację powstawania odpadów (prewencję).
 - Ponowne użycie materiałów na miejscu.
 - Wysoki poziom recyklingu (np. % odzyskanych frakcji, nie tylko samo przekazanie).
 - Wykorzystanie materiałów z recyklingu w budowie.
 - Dlatego w umowie powinno być zawarte zobowiązanie do tych działań (np. "Wykonawca zobowiązuje się do osiągnięcia min. 70% recyklingu odpadów innych niż niebezpieczne"). Dowody powinny to potwierdzać.
- Kary umowne za nieprzestrzeganie zasady DNSH:
 - Choć Wytyczne nie narzucają kar umownych, Instytucje Zarządzające mogą tego wymagać w umowach o dofinansowanie, a ich egzekwowanie leży w interesie beneficjenta.
 - Przykłady kar, które można wpisać w umowie z wykonawcą:
 - Kara za nieosiągnięcie założonego % recyklingu odpadów (np. za każdy % poniżej

- celu).
- Kara za nieprawidłową segregację odpadów lub mieszanie frakcji.
- Kara za nielegalne składowanie odpadów lub zanieczyszczenie środowiska (np. wyciek substancji).
- Kara za niestosowanie wymaganych technologii lub materiałów środowiskowych (np. niezastosowanie sprzętu o niskiej emisji, użycie materiałów bez certyfikatów).
- Kara za naruszenie harmonogramu prac wynikającego z ochrony bioróżnorodności (np. prace w okresie lęgowym).
- Kara za nieprzedłożenie w terminie wymaganej dokumentacji środowiskowej (np. KPO, raportów z monitoringu).
- Wysokość kar: Powinna być proporcjonalna i nie prowadzić do zarobkowania przez zamawiającego.

37. W niektórych umowach o dofinansowanie pojawia się wymóg stosowania kryteriów zielonych zamówień dla zakupów infrastruktury. Co należy rozumieć przez „infrastrukturę”? Czy może Pan podać jakieś przykłady?

W kontekście Funduszy Europejskich i zasady DNSH, "infrastruktura" jest rozumiana szeroko i odnosi się do fundamentalnych, stałych aktywów fizycznych, które służą społeczeństwu lub gospodarce.

- Przykłady infrastruktury (w kontekście, gdzie pojawia się wymóg GPP/DNSH):
 - Infrastruktura transportowa: Budowa dróg, mostów, ścieżek rowerowych, modernizacja linii kolejowych, budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych.
 - Infrastruktura wodno-kanalizacyjna: Budowa lub modernizacja sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, oczyszczalnie ścieków, systemy retencji wody (np. zbiorniki, poldery).
 - Infrastruktura energetyczna: Budowa farm fotowoltaicznych, turbin wiatrowych, magazynów energii, sieci przesyłowych energii.
 - Infrastruktura budynkowa: Budynki użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, szpitale) podlegające termomodernizacji lub budowie.
 - Zielona/Niebieska infrastruktura: Budowa parków, ogrodów deszczowych, renaturyzacja rzek, tworzenie terenów zieleni miejskiej.
 - Infrastruktura cyfrowa: Choć mniej fizyczna, aspekty środowiskowe (np. energooszczędność centrów danych, recykling sprzętu IT) są również brane pod uwagę.

Wymóg GPP dla "zakupów infrastruktury" oznacza, że przy zakupie materiałów, usług i robót budowlanych związanych z tworzeniem lub modernizacją tych stałych aktywów, należy stosować kryteria środowiskowe.

38. Mamy wymianę węzłów cieplnych i instalacji CO oraz wykonanie BMS jakie kryteria wyboru dla wykonawców tutaj przyjąć?

To doskonały projekt dla implementacji DNSH, szczególnie w celu "łagodzenie zmian klimatu" poprzez efektywność energetyczną. Oto przykładowe kryteria wyboru dla wykonawców:

- W Opisie Przedmiotu Zamówienia (OPZ) – wymagania techniczne i jakościowe:
 - Określenie minimalnej sprawności energetycznej dla nowych węzłów cieplnych i pomp

- ciepła (np. COP, SCOP).
- Wymagania dotyczące izolacji termicznej (np. współczynnik przewodzenia ciepła dla materiałów izolacyjnych).
- Szczegółowy opis funkcjonalności systemu BMS (Building Management System) w zakresie optymalizacji zużycia energii (np. harmonogramowanie, sterowanie strefowe, integracja z pogodą).
- Wymóg certyfikatów ekologicznych dla urządzeń i materiałów (np. zgodność z Dyrektywą Ekoprojektu).
- Wymóg przedstawienia planu zarządzania odpadami z demontażu starych instalacji.
- W Kryteriach Oceny Ofert (poza ceną):
 - 1. Efektywność Energetyczna (najważniejsze):
 - Dodatkowe punkty za zaoferowanie urządzeń (węzły, pompy ciepła) o sprawności energetycznej wyższej niż minimalna wymagana w OPZ. (np. 40% wagi)
 - 2. Aspekty Środowiskowe Materiałów:
 - Dodatkowe punkty za użycie materiałów izolacyjnych z recyklingu, lub materiałów o niskim śladzie węglowym produkcji, potwierdzone certyfikatami. (np. 20% wagi)
 - 3. Rozszerzone Funkcjonalności BMS:
 - Punkty za dodatkowe funkcjonalności systemu BMS, które zwiększają oszczędności energii lub komfort użytkowania (np. zaawansowana analityka danych, prognozowanie zużycia). (np. 15% wagi)
 - 4. Kwalifikacje i doświadczenie zespołu:
 - Punkty za kwalifikacje i doświadczenie osób, które będą odpowiedzialne za projektowanie i konfigurację systemu BMS oraz nadzór nad instalacją, w zakresie efektywności energetycznej i automatyki budynkowej. (np. 15% wagi)
 - 5. Okres gwarancji:
 - Dodatkowe punkty za dłuższy niż minimalny okres gwarancji na instalację i serwis. (np. 10% wagi)

39. Czy w projekcie na roboty budowlane musi być zapis dot. DNSH czy wystarczy taki zapis w OPZ do umowy?

Zapis dotyczący DNSH musi być zawarty zarówno w umowie o dofinansowanie (którą beneficjent podpisuje z instytucją wdrażającą), jak i w dokumentacji przetargowej (OPZ) oraz w umowie z wykonawcą robót.

- Umowa o dofinansowanie: To jest główny dokument, który zobowiązuje beneficjenta do przestrzegania zasady DNSH w całym projekcie.
- OPZ i umowa z wykonawcą: Aby wykonawca był zobowiązany do przestrzegania DNSH, wymagania te muszą być przetłumaczone na konkretne zapisy w Opisie Przedmiotu Zamówienia (OPZ) (czego oczekujemy) oraz w umowie o roboty budowlane (za co wykonawca odpowiada i z czego będzie rozliczany). Zapisy w umowie z wykonawcą są kluczowe dla ich egzekwowania.

Zatem, sam zapis w OPZ to początek; musi być on spójny z umową o dofinansowanie i znaleźć

odzwierciedlenie w umowie z wykonawcą.

40. Czy można powtórzyć odpowiedź na pytanie: Czy są jakieś obowiązki po stronie Beneficjenta na etapie realizacji projektu w zakresie monitorowania zgodności projektu z zasadą DNSH, z których Beneficjent może być potem rozliczany przez Instytucję Wdrażającą?

Tak, oczywiście.

Beneficjent ma szereg obowiązków w zakresie monitorowania zgodności projektu z zasadą DNSH na etapie realizacji, i będzie z nich rozliczany przez Instytucję Wdrażającą.

- Zapewnienie zgodności: Beneficjent jest zobowiązany do wdrażania projektu zgodnie z założeniami DNSH i zastosowanymi środkami minimalizującymi, co oznacza ciągłe nadzorowanie wykonawców i dostawców.
- Dokumentowanie i sprawozdawczość: Musi prowadzić i gromadzić całą dokumentację potwierdzającą zgodność z DNSH w trakcie realizacji (np. protokoły z monitoringu środowiskowego, dokumenty z gospodarki odpadami, certyfikaty materiałów, zdjęcia dokumentujące zastosowane rozwiązania). To jest podstawa do audytu.
- Egzekwowanie warunków umownych: Beneficjent musi aktywnie egzekwować od wykonawców przestrzeganie wymagań środowiskowych zawartych w umowach, w tym stosowanie kar umownych w przypadku ich naruszenia.
- Monitorowanie i kontrola przez IZ/IP: Instytucje Wdrażające przeprowadzają monitorowanie i kontrolę zgodności projektu z DNSH na etapie realizacji i po zakończeniu. Sprawdzają, czy Beneficjent wypełnił swoje zobowiązania. Brak zgodności może prowadzić do korekt finansowych.

41. Jeżeli wymagamy od wykonawcy: dokumentów potwierdzających ewidencjonowanie odpadów, zużywanej wody, produkowanych ścieków na etapie realizacji przedsięwzięcia - to wystarczy oświadczenie wykonawcy, że wykonawca używał toalety przenośnej i woda nie była używana podczas realizacji budowy? Czy jaki dokument powinien wykonawca przedstawić?

Nie, samo oświadczenie wykonawcy jest niewystarczające. Zgodnie z zasadą DNSH, każde stwierdzenie o braku szkody lub zastosowaniu środków musi być poparte wiarygodnym dowodem.

- Dla odpadów: Wykonawca powinien przedstawić Karty Przekazania Odpadu (KPO) z systemu BDO (Bazy Danych Odpadowych), potwierdzające rodzaj, masę i miejsce przekazania odpadów. Powinny być też umowy z firmami odbierającymi odpady.
- Dla zużywanej wody:
 - Jeśli woda jest pobierana z sieci, wykonawca powinien przedstawić faktury za zużytą wodę lub odczyty z wodomierzy.
 - Jeśli używana jest woda deszczowa lub woda z innych źródeł, należy to udokumentować (np.

schematem instalacji, zdjęciami, dziennikiem zużycia).

- Samo używanie toalety przenośnej i stwierdzenie "woda nie była używana" jest niewystarczające, jeśli na budowie są inne procesy wymagające wody (np. zraszanie, mycie sprzętu).
- Dla produkowanych ścieków:
 - Jeśli toalety przenośne są używane, dowodem będzie umowa z firmą serwisującą te toalety oraz potwierdzenia odbioru nieczystości.
 - W przypadku innych rodzajów ścieków (np. technologicznych), wymagane są pozwolenia wodnoprawne i wyniki badań jakości ścieków odprowadzanych.

Krótko mówiąc, oczekuje się **konkretnych, mierzalnych i weryfikowalnych dokumentów**, a nie tylko deklaracji.

42. Czy przy zamówieniu tablic informacyjnych mamy również kierować się zasadą DNSH? W jaki sposób skontrolować producenta, który dostarcza tablice, jakie przykłady są ważne?

Tak, przy zamówieniu tablic informacyjnych również należy kierować się zasadą DNSH, ponieważ są one częścią projektu finansowanego z funduszy UE. Choć ich wpływ jest mniejszy niż w przypadku robót budowlanych, zasada proporcjonalności jest kluczowa.

- Cele DNSH najbardziej relewantne:
 - Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym: Dotyczy materiałów, z których tablice są wykonane oraz ich recyklingowości.
 - Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń: Dotyczy użytych farb, klejów i substancji.
- Wymagania, które można zawrzeć w OPZ:
 - "Tablice informacyjne wykonane z materiałów pochodzących z recyklingu (np. recyklowany plastik, aluminium) w min. X% zawartości."
 - "Zastosowanie farb i lakierów o niskiej zawartości Lotnych Związków Organicznych (LZO)."
 - "Tablice muszą być zaprojektowane w sposób umożliwiający łatwy demontaż i recykling po zakończeniu okresu eksploatacji."
 - "Wykorzystanie certyfikowanego drewna (np. FSC) w przypadku elementów drewnianych."
- Jak skontrolować producenta / wymagane dowody:
 - Certyfikaty producenta: Wymagać certyfikatów materiałowych, deklaracji zgodności z normami środowiskowymi (np. REACH, RoHS).
 - Deklaracje producenta: Pisemne oświadczenia producenta dotyczące zawartości recyklatów, składu chemicznego farb.
 - Dokumentacja techniczna produktu: Karty techniczne, specyfikacje.
 - Faktury/umowy: Mogą zawierać zapisy dotyczące spełnienia wymogów środowiskowych.

43. Jakich dokumentów możemy wymagać od Wykonawców w zakresie sprzętów medycznych i naukowo-badawczych?

W przypadku zakupu sprzętów medycznych i naukowo-badawczych, można wymagać od wykonawców następujących dokumentów, aby udokumentować zgodność z DNSH:

- 1. Dla celu "Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym":

- Deklaracje producenta dotyczące możliwości recyklingu sprzętu po zakończeniu eksploatacji.
- Informacje o udziale materiałów z recyklingu w produkcji.
- Informacje o programach zwrotu sprzętu lub utylizacji przez producenta.
- Plan zarządzania opakowaniami (redukcja, recykling opakowań transportowych).
- 2. Dla celu "Łagodzenie zmian klimatu":
 - Deklaracje efektywności energetycznej sprzętu (np. zużycie energii w trybie pracy, stand-by), etykiety energetyczne.
 - Informacje o źródłach zasilania, jeśli są niestandardowe.
- 3. Dla celu "Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń":
 - Deklaracje zgodności z normami dotyczącymi braku szkodliwych substancji (np. RoHS, REACH, PFOS).
 - Instrukcje bezpiecznego użytkowania i utylizacji w przypadku, gdy sprzęt zawiera substancje niebezpieczne (np. niektóre chemikalia, gazy medyczne).
- Ogólne:
 - Certyfikaty środowiskowe producenta (np. ISO 14001, EMAS) lub produktu (np. EU Ecolabel, jeśli dotyczy).
 - Dokumentacja techniczna produktu.
 - Umowy serwisowe, które mogą zawierać zapisy o zrównoważonej konserwacji.

44. Gdzie gmina powinna publikować informacje o decyzjach środowiskowych, skoro baza ooś nie działa? Wystarczy BIP ?

W sytuacji, gdy centralna baza OOS jest niedostępna lub nie działa, gmina jako organ publiczny powinna publikować informacje o decyzjach środowiskowych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa polskiego dotyczącymi dostępu do informacji publicznej i ochrony środowiska.

- BIP (Biuletyn Informacji Publicznej): Tak, BIP jest podstawowym i zazwyczaj wystarczającym miejscem do publikacji takich informacji dla jednostek samorządu terytorialnego. Jest to urzędowy kanał komunikacji publicznej i wymóg prawny⁷⁵.
- Dodatkowe kanały (dobre praktyki): Aby zapewnić jak najszerszy dostęp do informacji i zgodność z duchem transparentności DNSH, gmina może dodatkowo:
 - Zamieszczać informacje na swojej głównej stronie internetowej.
 - Wykorzystywać tablice ogłoszeń w urzędzie i w miejscach publicznych (szczególnie w odniesieniu do decyzji lokalnych).
 - Informować lokalne media.
 - W przypadku dużych, ważnych projektów, rozważyć również konsultacje społeczne lub dedykowane spotkania informacyjne.

Kluczem jest zapewnienie, że informacja jest publicznie dostępna i łatwa do odnalezienia przez zainteresowane strony.
